

*До разової спеціалізованої вченої
ради Донецького державного
університету внутрішніх справ
25000, м. Кропивницький,
вул. Велика Перспективна, 1*

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора, декана юридичного факультету Запорізького національного університету, член-кореспондента Національної академії правових наук України, Заслуженого юриста України Коломоєць Тетяни Олександрівни на дисертацію Ковейно Юлії Володимирівни на тему «Адміністративна відповідальність за порушення лісового законодавства», подану для публічного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дослідження.

Збереження лісового фонду як складової національного багатства народу України й особливо в умовах загроз, зумовлених зовнішньою збройною агресією проти нашої держави, істотно актуалізують пошук нормативної моделі, яка б не тільки детально регламентувала засади раціонального ефективного використання, збереження та відновлення лісового фонду, а й передбачала б реагування держави на факти порушення відповідних приписів. При цьому як регламентуюча, так і охоронна складова відповідної вітчизняної нормативної моделі мають бути не тільки релевантними вимогам реального воєнного часу, а й визначити пріоритети повоєнної відбудови, із акцентом на пріоритезацію євроінтеграційних та північноатлантичних векторів внутрішньої та зовнішньої політики держави. Важливо усвідомлювати, що докорінна зміна нормативних засад деліктної політики держави в цілому має поширюватися на всі без винятку різновиди реагування держави на порушення правових приписів, на всі сфери правоохорони, чільне місце серед яких посідають відносини, які регламентує лісове законодавство. Активізація вітчизняної законопроектної діяльності як у сфері використання (у широкому його розумінні) лісових ресурсів, в т.ч. й із впровадженням правових стандартів ЄС, так і визначення оновлених релевантних вимогам часу засад адміністративної відповідальності (як наслідок розробка й активне громадське та експертне публічне обговорення кількох проектів кодифікованого адміністративно-деліктного акту) з необхідністю (зادля досягнення ефективного результату) вимагають неухильного дотримання принципу науковості, формування новітнього наукового базису, який би враховував загально визнані доктринальні положення у частині розуміння унікальності лісових ресурсів як предмету правового регулювання, а також потенціалу адміністративної

відповідальності як різновиду юридичної відповідальності, водночас забезпечував би узгодженість цих положень реальним викликами час у розрізі поєднання вищезазначених двох складових, що й актуалізує потребу відповідних комплексних тематичних наукових досліджень. Запропоновану роботу Ковейно Юлії Володимирівни цілком можна розглядати в якості складової відповідного новітнього наукового базису. З урахуванням цього актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Ковейно Юлії Володимирівни на тему «Адміністративна відповідальність за порушення лісового законодавства» не викликає жодних сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу Ковейно Юлії Володимирівни виконано відповідно до пріоритетних напрямів наукових досліджень Донецького державного університету внутрішніх справ, а також у відповідності до цілої низки програмних та стратегічних актів: Державної стратегії управління лісами України до 2035 року, схваленої розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1777-р. Окрім того, виконання роботи цілком узгоджується й із положеннями Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, визначених Стратегією Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затверджених Постановою Загальних зборів НАПрН України від 26.03.2021 року № 12-21, тощо.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації обумовлюється й підтверджується комплексним, системним підходом до аналізу обраної дисертанткою проблематики, характеризується достатнім рівнем наукових узагальнень, про що, зокрема, свідчить використання ним цілої низки як загальнонаукових, так й спеціальних методів наукового пізнання. Так, наприклад, досліджуючи теоретико-правові засади адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства, зосереджуючи увагу на генезі поняття, різновидів відповідного різновиду юридичної відповідальності у правовій науці та у законодавстві, дисертантка вміло використовує історичний метод, спеціально-юридичний та логічний методи (підрозділи 1.1, 1.2). Використання формально-логічного методу дозволило ґрунтовно дослідити феномен підстав адміністративної відповідальності, із виділення різноаспектного їх змісту (підрозділ 2.1), а у поєднанні із спеціально-юридичним методом – ґрунтовно проаналізувати ресурс елементів відповідних підстав, із поділом на об'єктивні та суб'єктивні різновиди (підрозділи 2.1, 2.2) та форми відповідальності (підрозділ 2.3). Використання системного методу дозволило дисертанту досить ґрунтовно дослідити положення чинного законодавства, які визначають засади адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства (підрозділ 1.2), виділивши умовні групи таких актів та зосередивши увагу на кореляції їх положень (підрозділ 1.2.), із одночасним формулюванням авторської позиції щодо «якості» їх змісту. Статистичний метод застосовано дисертантом для аналізу правозастосовчої діяльності щодо розгляду

відповідних справ про притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства (підрозділ 3.2), а також діяльності, пов'язаної із фіксацією порушень відповідних порушень, зосереджуючи увагу на тих «дефектах», проблемах, які існують на сьогоднішній день у зазначеній сфері відносин і які певним чином впливають на перспективи розгляду справ та вирішення питань притягнення винних осіб до відповідальності (підрозділ 3.1.). Використання порівняльно-правового методу дозволило дисертантці проаналізувати вітчизняний та зарубіжний досвід унормування засад відповідальності за порушення лісового законодавства, виділивши як їх позитивні практики, так і прогалини (розділи 1, 2, 2.1, 2.3), а методів прогнозування та моделювання – сформулювати пропозиції щодо удосконалення положень чинного вітчизняного законодавства, із урахуванням позитивних практик правотворчості та правозастосування зарубіжних країн (підрозділи 2.4). Для формування понятійного апарату нею використовувався логіко-семантичний метод (підрозділи 1.2, 2.1 - 2.3). Застосування вище вказаних методів обумовлюється системним підходом, що дозволило дослідити проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної основи.

Обґрунтованість та послідовність наукових положень, висновків і рекомендацій простежується і у всьому змісті дисертації, оскільки викладення основних положень, формулювання розділів, підрозділів цілком відповідає сформульованим завданням, які, у свою чергу, відповідають меті дослідження, яка полягає в обґрунтуванні нових теоретико-прикладних положень щодо адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства та розробки на їх основі пропозицій щодо удосконалення відповідного законодавства (с. 19 дисертації). У роботі має місце чітко виражений авторський підхід до формулювання дефініцій, що дозволило дисертанту визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем стосовно адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства, а також можливості та доцільності удосконалення вітчизняного законодавства, в т.ч. й із запозиченням зарубіжного досвіду й водночас із акцентом на уникнення тотального запозичення. Дисертаційна робота відрізняється досить грамотним, послідовним викладом теоретичного матеріалу, із вмілим доповненням його аналізом актів, практики його застосування. Чітко прослідковується авторська позиція, завершеність роботи. Висновки та пропозиції, які сформульовані у роботі і виносяться на захист, є особистим здобутком дисертантки.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень.

Достовірність отриманих результатів та сформульованих пропозицій підтверджується опрацюванням дисертанткою різноманітної джерельної бази (загалом 240 найменувань, перелік яких займає 25 сторінки роботи). Зокрема, науково-теоретичну основу дослідження склали праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-правників, насамперед, вчених-адміністративістів, роботи вчених-теоретиків права, праці представників інших галузевих юридичних наук, а також науки філософії, соціології та інших наук. До того ж

достовірність наукових положень підтверджується й їх апробацією на науково-практичних конференціях та публікаціями дисертанта за темою дослідження (с.с. 13-15, 262-263 дисертації). Нормативну основу дисертаційного дослідження сформували Конституція України, кодифіковані законодавчі акти, Закони України, численні підзаконні акти. Також дисертантка приділила увагу аналізу актів законодавстві й інших зарубіжних держав й результати його використала при висвітленні питань притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, фіксації порушень лісового законодавства у порівнянні із вітчизняним аналогом. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення інформації за результатами опрацювання дані про притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб за порушення лісового законодавства (звіти Державної екологічної інспекції за 2019-2023 рр.) та матеріали судової практики України (2018-2023 рр.).

Повнота викладу положень і висновків дисертацій в опублікованих працях. Основні теоретичні положення і висновки, сформульовані в дослідженні, знайшли відображення у 12 наукових публікаціях, зокрема: 5 статтях у періодичних фахових виданнях України категорії «Б» (в т.ч. й 3 одноосібних) та 6 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, й 1 праці, яка додатково відображає отримані дисертанткою наукові результати дослідження. Наукові публікації дисертантки відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Оцінка ідентичності змісту наукових статей, тез та основних положень дисертації.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження Ковейно Юлії Володимирівни, а також основних положень її наукових публікацій підтверджують їх повну ідентичність. Зміст наукових публікацій у достатній мірі відображає інформацію про методологію наукового дослідження, способи авторської аргументації положень, основні ідеї та висновки дисертації викладено у стислій формі. Висновки та пропозиції, запропоновані у роботі, розроблені авторкою особисто й мають самостійний характер.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Ковейно Юлії Володимирівни відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Оформлення дисертації відповідає вимогам щодо оформлення

дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40.

Наукова новизна отриманих результатів.

Наукова новизна отриманих результатів зумовлена тим, що запропонована дисертація є однією із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці спроб комплексного дослідження адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства, із поглибленим аналізом її засад, зовнішніх форм прояву, виокремленням проблемних питань реалізації та формулюванням пропозицій щодо їх вирішення.

Новизна забезпечується розробкою дисертанткою цілої низки наукових положень, запропонованих вперше, а також тих, що вона удосконалила, й таких, що набули подальшого розвитку.

Заслуговують на увагу такі положення дисертації:

Дисертанткою пропонується досить детальний аналіз сучасних доктринальних положень стосовно розуміння адміністративної відповідальності як виду юридичної відповідальності, із виокремленням її специфічних ознак, які й формують її унікальний ресурс, і на підставі цих положень, завдяки посиленню спеціалізації наукового пошуку й акценту уваги на особливості об'єкту правоохорони, сферу останньої, обґрунтування особливості ресурсу адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства (підрозділ 1.1).

Варто підтримати дисертантку у її намаганні проаналізувати чинні нормативно-правові акти, які визначають засади адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства, із поділом їх на умовні групи, виділення специфіки регулюючого змісту актів кожної групи, звернення уваги на наявність різногалузевих актів та кореляцію їх змістовного наповнення (підрозділ 1.2).

Не менш цікавими виглядають положення дисертації, присвячені аналізу суб'єктів адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства, із їх поділом на групи, серед яких громадяни, іноземні громадяни, особи без громадянства, посадові особи і юридичні особи (наприклад, с. 144-145, 230-231 дисертації), й детальним аналізом особливостей їх відповідальності у розрізі унормування засад, складу правопорушення (підстави), специфіки фіксації вчиненого діяння, а також розгляду справ, визначення форми відповідальності, із акцентом на її кореляцію із метою відповідного різновиду юридичної відповідальності.

Варто підтримати дисертантку у її прагненні виділити різновиди функцій адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства та запропонувати їх аналіз (наприклад, с. 50-51 дисертації) в аспекті акценту уваги на безпосередній об'єкт та предмет посягання, так і суб'єкт вчинення проступку. Беззаперечно, унікальність ресурсу адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства обумовлює й розмаїття її функціонального призначення, розуміння якого дозволяє визначити ступінь ефективності форм такої відповідальності,

запропонувати рекомендації щодо їх модифікації, із внесенням змін та доповнень до законодавства (наприклад, с. 172-173 дисертації).

Варто підтримати дисертантку у її прагненні дослідити процедурний аспект адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства, починаючи із виокремлення проблемних питань фіксації підстав (наприклад, с. 178-197 дисертації), існування яких, на жаль, підтверджується аналізом матеріалів практики, що певним чином впливає в цілому на ефективність розгляду відповідних справ, а отже й використання ресурсу відповідного різновиду юридичної відповідальності. «Дефекти» фіксації підстав відповідного різновиду юридичної відповідальності прогнозують й «дефектність» всієї процедури реалізації адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства, що й обґрунтовується дисертанткою у роботі (підрозділ 3.1).

Заслуговують на схвалення положення дисертації, присвячені аналізу зарубіжного досвіду унормування засад відповідальності за порушення норм лісового законодавства, із обґрунтуванням специфіки нормотворення, а також порівняльно-правового аналізу відповідного нормотворчого досвіду із вітчизняним аналогом (наприклад, с. 68-79 дисертації), що, беззаперечно, є корисним з огляду на пріоритезацію компаративно-правових галузевих доктринальних досліджень й використання їх результатів для формування наукового базису для вітчизняної адміністративно-деліктної нормотворчості в цілому та у різних сферах суспільних відносин зокрема.

Дисертанткою пропонується авторський варіант термінологічного супроводу основних доктринальних положень стосовно розуміння підстав, форм, процедури адміністративної відповідальності взагалі, а також видовий їх аналог стосовно лісового законодавства як унормованої моделі правил поведінки у сфері лісокористування. Запропоновані авторські варіації є оригінальними, достатньо логічними.

Досить логічними виглядають за своїм змістом запропоновані дисертанткою положення стосовно розуміння підстав адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства (підрозділ 3.1), із детальним аналізом елементів їх складів, а також виділенням особливостей прояву їх на практиці у діяннях різних суб'єктів, що слугувало підставою для виділення видового розмаїття відповідного виду юридичної відповідальності за порушення лісового законодавства, а також її форм (підрозділи 1.1, 3.2). При цьому дисертантка вміло використала «базові» положення адміністративно-правової науки стосовно розуміння як відповідальності, так і підстав, стягнень й запропонувала їх авторське розуміння, із певним «зміщенням акценту увагу» у розумінні їх ресурсу, що заслуговує на увагу та подальше дослідження.

Практичне значення й впровадження отриманих результатів.

Отримані результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у:

– науковій діяльності – як основа для подальшого наукового дослідження проблем адміністративної відповідальності взагалі та за

порушення лісового законодавства зокрема як складової адміністративно-деліктного права, як одного із напрямків галузевого наукового аналізу з проблематики адміністративного права у контексті пріоритезації відповідного напрямку прикладних наукових досліджень у галузі права;

– правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства в частині врегулювання засад адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства, а також врегулювання відносин у

– практичній діяльності – можуть бути використані у діяльності суб'єктів юрисдикційної діяльності у застосування сфері, а також у сфері забезпечення правопорядку у лісових відносинах, захисту прав лісокористувачів;

– навчальному процесі – при викладанні освітніх компонентів «Адміністративне право України», «Адміністративно-деліктне право», «Природоохоронне законодавство та екологічне право» тощо, а також інших навчальних дисциплін для здобувачів вищої освіти. Можливим є й використання результатів цього дослідження при підготовці навчальних, навчально-методичних, словникових, енциклопедичних та науково-практичних фахових джерел.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Аналіз змісту дисертації Ю.В. Ковейно вказує на дотримання нею вимог академічної доброчесності. У роботі є посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги законодавства про авторське право і суміжні права, надано достовірну інформацію про методики і результати дослідження, джерела використаної інформації. У дисертаційній роботі Ю.В. Ковейно не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного авторкою дослідження.

Дискусійні положення та зауваження.

Незважаючи на загалом позитивну оцінку змісту дисертації, певні її положення є суперечливим, недостатньо аргументованими, а отже потребують додаткового уточнення та обґрунтування під час публічного захисту дисертації.

1. З урахуванням пріоритезації євроінтеграційних векторів державотворчих та правотворчих процесів в Україні доцільним вбачалося б зосередження уваги дисертантки й на питаннях аналізу та імплементації правових стандартів ЄС щодо врегулювання деліктних відносин за порушення лісового законодавства, що, на жаль, у дисертації відсутнє, як і аналіз міжнародно-правових аналогів, в т.ч. й у розрізі сучасних правових джерел у складової частини чинної правової бази, що визначає засади врегулювання відносин у відповідній сфері суспільних відносин.

2. З огляду на інтенсифікацію сучасної вітчизняної законопроектної діяльності, зорієнтованої на розробку, публічне громадське та експертне обговорення проекту кодифікованого адміністративно-деліктного акту (декілька варіантів, підготовлених за ініціативи Міністерства юстиції

України, профільних комітетів Верховної Ради України тощо), доцільним вбачалося б висвітлення у дисертації питання кореляції сформульованих авторських пропозицій дисертантки щодо вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність за порушення лісового законодавства й положень вже наявних проєктів кодифікованого адміністративно-деліктного акту.

3. Аналізуючи правову основу деліктних відносин у зазначеній сфері, дисертантка зосереджує свою увагу на чинних нормативно-правових актах, що беззаперечно варто підтримати. Водночас доцільним вбачається, з огляду на реалії часу, висвітлення цього питання, в т.ч. й із акцентом уваги на те, які саме модифікації у законодавстві відбулися із впровадженням у державі правового режиму воєнного стану й чи релевантними вони є запитам відповідного часу.

4. Дисертантка виокремлює в якості форми адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства суспільно корисні роботи й визнає їх в якості основного різновиду такої форми. Не заперечуючи проти можливості і доцільності виокремлення такого різновиду форми взагалі і безпосередньо за порушення лісового законодавства зокрема, водночас варто все ж таки надати додаткові аргументи дисертантки стосовно надання такій формі саме основного значення, враховуючи реальний стан вітчизняної практики правозастосування у частині використання відповідного різновиду адміністративного стягнення за порушення положень лісового законодавства, ефективності його застосування, а відповідно й ефективності відповідної форми адміністративної відповідальності в цілому, тим більше в умовах дії у державі правового режиму воєнного стану. Також дисертантка, підтримавши позиції вчених-адміністративістів стосовно необхідності зміни розмірів штрафів за порушення лісового законодавства й приведення їх у відповідність вимогам реального часу, на жаль, у роботі фактично не запропонувала власної авторської позиції щодо вирішення цього питання.

5. Дисертанта неодноразово по тексту зазначає, що для адміністративної відповідальності за порушення лісового законодавства характерною ознакою, яка у більшості своїй й формує унікальний її ресурс, а саме – «... додатковий характер стосовно відновлення прав власників лісів та лісокористувачів і екологічної цінності лісів, лісових ресурсів та земель лісогосподарського призначення» (наприклад, с. 44 дисертації). Бажано було б надати під час публічного захисту додаткові аргументи, які б підтверджували саме «додатковий характер» цього різновиду юридичної відповідальності, з огляду на її самостійний ресурс, місце і роль в системі різновидів юридичної відповідності як взагалі, так і стосовно окремих сфер суспільних відносин (це положення є загальновизнаним у вітчизняній адміністративно-правовій науці, знайшло своє відображення у роботах представників всіх без винятку шкіл адміністративно-правової науки).

Висловлені зауваження мають переважно характер побажань і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дисертантом дослідження.

ВИСНОВОК

щодо відповідності дисертації вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями).

За своїм змістом, теоретичним рівнем та науковою новизною ця наукова праця відповідає вимогам, закріпленим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 «Про затвердження Вимог 11 до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

За результатами публічного захисту Ковейно Юлія Володимирівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

доктор юридичних наук, професор,
декан юридичного факультету
Запорізького національного університету,
член-кореспондент НАПрН України,
Заслужений юрист України

Тетяна КОЛОМОЄЦЬ

Підпис Тетяна Коломоєць засвідчую:

Проректор з наукової роботи
Запорізького національного університету
доктор історичних наук, професор

Геннадій ВАСИЛЬЧУК

